

5. maí 2014

Atvinnuveganefnd Alþingis

Alþingi við Austurvöll

Vísað er til erindis frá nefndinni þar sem óskað er umsagnar Samtaka fjármálafyrirtækja (SFF) um frumvarp um breytingu á lögum veiðgjöld, mál nr. 586.

Stuttur tími var gefinn til umsagnar og markast þessi umsögn af því. Samtök fjármálafyrirtækja gáfu ítarlega umsögn um frumvarp um veiðigjöld á árinu 2012 og aftur á árinu 2013. Ýmis af þeim áhyggjuefnum sem rakin voru þar eru enn til staðar og fylgja því fyrri umsagnir hér með nefndinni til upplýsingar.

Samtök fjármálafyrirtækja eru fylgjandi hóflegum veiðigjöldum sem væru eðlilegt afgjald til fyrir notkun á fiskistofnum. Samtökin telja að greinargerð frumvarpsins varpi ekki ljósi með óyggjandi hætti hvort að það veiðigjald sem lagt er nú til sé ákvarðað með sanngjörnum hætti og ógni ekki afkomu sjávarútvegs til lengri tíma. Þá telja samtökin fyrirkomulag veiðigjaldsins vera flókið og ástæða til þess að athuga hvort ekki megi með einfaldari gjaldstofni ná sama markmiði, t.d. með því að styðjast við framlegð samkvæmt reikningum fyrirtækjanna eða tekjuskattsstofn, hugsanlega með einföldum leiðréttingum.

Helstu athugasemdir Samtaka fjármálafyrirtækja eru eftirfarandi:

1. *Sjálfbærni*

Eitt meginaáhyggjuefni Samtaka fjármálafyrirtækja er að það kerfi sem hér er lagt til leiði, ásamt öðrum þeim gjöldum sem lögð eru á sjávarútveg, til þess að gengið verði á eigið fé sjávarútvegs þegar til lengri tíma er litið. Það er að gjaldtöku og skattlagningarkerfið sé ekki sjálfbært. Ekki þarf að ræða þá skaðsemi sem af slíku myndi hljóta fyrir svo mikilvæga atvinnugrein. SFF lýstu einnig yfir þessum áhyggjum í athugasemdum við fyrri frumvörp um veiðigjald. Með frumvarpinu fylgja hvorki útreikningar á því hvernig eigið fé greinarinnar hefði þróast ef það fyrirkomulag sem hér er lagt til við ákvörðun veiðigjalda hefði verið við lýði né áætlanir fram í tímann að gefnum forsendum um þróun afurðaverða, raungengis og annarra ráðandi þátta um afkomu greinarinnar. Varhugavert er að skoða veiðigjaldið í ljósi afkomu greinarinnar um þessar mundir þar sem hún hefur verið góð meðal annars vegna lágs raungengis íslensku krónunnar. Raungengi krónunnar hefur frá efnahagshruninu verið langt undir sögulegu meðaltali undanfarinna áratuga og ólíklegt miðað við fyrri reynslu að ganga útfrá því að það haldist jafnlágt til langframa. Mikilvægt er að tillögum um álagningu veiðigjalds fylgi langtímaútreikningar sem leiði í ljós áhrif gjaldtökunnar og samspil hennar við önnur opinber gjöld til lengri tíma. Þá fylgja ekki frumvarpinu könnunarreikningar á því

hvaða áhrif gjaldið kann að hafa á einstakar tegundir útgerða eða vinnslufyrirtækja eða einstök landsvæði eða byggðarlög. Samtök fjármálafyrirtækja hafa í fyrri umsögnun sínum bent á mikilvægi þess að slíkir útreikningar séu gerðir og fylgi með tillögum um veiðigjöld. Slíkir útreikningar geta leitt í ljós að veiðigjöldin sem lögð eru til standist ekki þann félagslega eða stjórnmálalega veruleika sem er til staðar.

2. Gömul gögn - tímatafir

Ákvörðun reiknaðrar framlegðar fyrir einstakar fiskitegundir byggir á gögnum sem verða orðin eins til tveggja ára gömul við ákvörðun gjaldsins. Undir lok fiskveiðiársins verða þessi gögn enn eldri eða allt að þriggja ára gömul. Reynt er að mæta þessum vanköntum með uppreikningi kostnaðarliða með tilliti til verðlagsþróunar. Þrátt fyrir slíkan uppreikning er ljóst að svo gömul gögn geta valdið því að veiðigjaldið viku frá því sem að er stefnt, það er að fanga tiltekinn hluta reiknaðrar framlegðar veiða og vinnslu í sjávarútvegi. Þessi tímatöf gagnanna kann einnig að leiða til þess sveiflur í greininni eru magnaðar. Veiðigjöld kunna að haldast há þrátt fyrir samdrátt í afla eða lækkun útflutningsverða og með sama hætti geta veiðigjöld verið lág í uppsveiflu í greininni vegna lakrar afkomu á árum á undan. Engir útreikningar fylgja með frumvarpinu þar sem þessir þættir eru skoðaðir.

3. Skortur á gögnun takmarkar gildi framlegðarstuðla

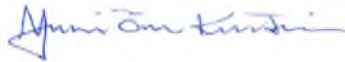
Meginbreytingin sem felst í frumvarpinu er að framlegð einstakra fisktegunda er nú áætluð sérstaklega á grundvelli gagna um tekjur og kostnað einstakra skipaflokka af veiðum af hverri tegund fyrir sig í stað þess að reikna framlegð útfrá þorskígildum allra tegunda. Með þessu er verið að reyna að auka nákvæmni við ákvörðun veiðigjaldsins á einstakar fisktegundir. Notuð eru gögn um landaðan afla eftir tegundum og skipaflokkum og upplýsingar um kostnað eftir skipaflokkum. Þar sem skipting kostnaðar hvers skips eða skipaflokks við veiðar hvernar tegundar liggur ekki fyrir er gengið útfrá því að kostnaður skiptist í sama hlutfalli og skipting aflaverðmætis. Hér um að ræða veigamikla forsendu og álitamál er, að henni gefinni, hvort það markmið næst að áætla með nokkurri nákvæmni framlegð einstakra tegunda. Engin athugun er í greinargerð með frumvarpinu hvaða stærðargráðu skekkja sem leiðir af þessar forsendu hefur. Mikilvægt er að slíkt sé gert. Hugsanlegt er að þessi forsenda geri það að verkum að tiltölulega lítil nákvæmni sé í raun við ákvörðun afkomustuðla einstakra tegunda.

4. Einfaldari álagning?

Samandregið er það fyrirkomulag sem lagt er til með frumvarpinu þannig að veiðigjaldið samsvarar ákveðnum hluta af áætlaðri framlegð veiða (eftir tegundum) og vinnslu. Þessi hlutföll eru mismunandi og er það út af fyrir sig umhugsunarefni. Ef gjaldsstofninn (framlegðin) er rétt reiknaður felur mismunandi hlutfall í sér að löggjafinn er að stýra atvinnustarfsemi í ákveðinn farveg. Frá veiðigjaldinu er fyrirtækjum heimilt að draga frá ákveðið frítekjumark og tiltekinn hluta vaxtakostnaðar ef skuldsetning er umfram reiknað stofnvirði fastafjármuna leiðrétt fyrir bókfærðri tekjuskattsskuld og peningalegum eignum. Álagt veiðigjald er frádrættarþættur frá tekjum við álagningu tekjuskatts. Sú spurning vaknar að hvaða marki framlegð veiða áætluð samkvæmt frumvarpi viku frá þeirri framlegð sem

birtist í reikningum fyrirtækjanna. Hér er það í raun hlutfallsleg skipting framlegðarinnar milli fyrirtækja sem skiptir máli. Ekki er gerður samanburður á því í greinargerð frumvarpsins. Þá er einnig álitamál í ljósi þess að veiðigjaldið er frádráttarbært frá tekjum og tekið er tillit til vaxtagjalda að hluta að hvað miklu leyti gjaldstofn veiðigjalds viku frá hlutfallslegri skiptingu frá tekjuskattsstofnsins. Það er heldur ekki kannað í greinargerð með frumvarpinu. Ef þessi frávík eru lítil, kann að vera hægt að sama árangri megi ná með því að leggja veiðigjaldið á framlegð samkvæmt reikningum eða tekjuskattsstofn með mun einfaldari hætti. Hugsanlega mætti með tiltölulega einföldum leiðréttingum leiðréttu þessa gjaldstofna til að skila sanngjarnri niðurstöðu. Minna má á að almenna reglan í skattlagningu eða álagningu gjalda er að gjaldstofnar sé skýrir og auðreiknanlegir.

Virðingarfyllt,

Yngvi Örn Kristinsson SFF

Reykjavík, 20. apríl 2012

Atvinnuveganefnd Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Varðar: Umsögn um frumvörp til laga um stjórn fiskveiða og veiðileyfagjöld, (mál 657 og 658)

Meðfylgjandi er umsögn Samtaka fjármálafyrirtækja um frumvörp til laga um stjórn fiskveiða og veiðileyfagjald. Í stuttu máli sagt þá er afstaða SFF til frumvarpa neikvæð og leggjast samtökin gegn því að þau nái fram að ganga. Fyrir því eru þrjár meginástæður:

1. Núverandi staða efnahagsmála hér á landi mælir ekki með því að að gerðar séu grundvallarbreytingar á starfsskilyrðum undirstöðuatvinnuvegar þjóðarinnar. Þjóðin glímir enn við afleiðingar efnahagshrunsins og glæfralegt að skapa óvissu um stöðu sjávarútvegs meðan svo stendur á.
2. Breytingarnar munu veikja stöðu sjávarútvegs með verulega aukinni skattheimtu, skapa óvissu um aðgang að auðlindinni, letja fjárfestingar og draga úr hagkvæmni greinarinnar. Engin greining á áhrifum frumvarpsins á þessa þætti fylgir með frumvarpinu né heldur greining á áhrifum á þau fyrirtæki sem nú eru starfandi eða þau byggðarlög sem mestra hagsmuna hafa að gæta í þessu efni. Látið er skeika sköpum um þessi mikilvægu atriði.
3. Tillögur frumvarpsins munu jafnframt veikja efnahag fjármálafyrirtækja sem kröfur eiga á sjávarútvegsfyrirtæki þar sem tryggingar fyrir eldri lánnum munu rýrna. Endurreisn fjármálafyrirtækjanna er enn á viðkvæmu stigi og íslenska ríkið á þar mikilla hagsmuna að gæta, beint og óbeint. Þá mun aðstaða sjávarútvegsfyrirtækja til töku nýrra lána til fjárfestinga veikjast.

Aukin gjaldtaka vegna nýtingar fiskveiðiheimilda kann að eiga rétt á sér. En með frumvarpinu er gengið of langt til þess að raska núverandi fiskveiðistjórnarkerfi. Kerfi sem í meginatriðum hefur gengið vel og leitt til skynsamlegrar nýtingar auðlindarinnar og hagkvæmi í veiðum og vinnslu svo aðdáun vekur hjá erlendum sérfræðistofnunum. Þá er fyrirkomulag gjaldtökunnar samkvæmt frumvarpi um veiðileyfagjald óhóflegt og ósveigjanlegt og hugsanlegt að sjálfur gjaldstofninn eins og hann er skilgreindur í frumvarpinu sé of stór og leiði til þess að gengið verði kerfisbundið á eigið fé greinarinnar. Langt er frá því að sú tölulega greining sem fylgir frumvarpinu um veiðileyfagjald sé boðleg sem undirstaða til þess að taka jafn afdrifaríka ákvörðun eins og fellst í frumvarpinu.

Meginatriði frumvarpanna

1. Nýtingaréttur aflaheimilda verður tímabundinn, vissa um nýtingarétt verður lengst 15 ár.
2. Framsal milli ótengdra aðila verður skattlagt, 3% af aflaheimild rennur til ríkissjóðs til úthlutunar á vegum stjórnvalda.
3. 40% af aukningu aflaheimilda umfram tiltekin mörk mun renna í til ríkissjóðs til úthlutunar á vegum stjórnvalda.
4. Nýr auðlindaskattur verður lagður á veiðar og vinnslu sem til frambúðar nemur 70% af skattstofni sem er skilgreindur sem sölutekjur – rekstrarkostnaður (án afskrifta) – áætlaður vaxtakostnaður fastra rekstrarfjármuna. Í veiðum er vaxtakostnaður fastra rekstrarfjármuna áætlaður um 8% af föstum rekstrarfjármunum en 10% í vinnslu. Þessi skattur kemur til viðbótar föstu gjaldi á hvert kg aflaheimilda sem er 8 kr. samkvæmt frumvarpinu. Gefinn er 2 ára aðlögunartími í frumvarpinu, þannig að skatturinn er 60% á fyrsta ári, 65% á öðru ári en hækkar í 70% á því þriðja. Þá eru ákvæði sem ívilna minni fyrirtækjum. Fyrirtæki með aflaheimildir undir 70 tn greiða 35% gjald og fyrirtæki með aflaheimildir undir 30 tn greiða ekki auðlindaskatt.

Ákvæði sem takmarka nýtingarétt, framsal og rétt til aukninga aflaheimilda

Undanfarna áratugi hafa heimildir til nýtingar á aflaheimildum almennt verið ótímabundnar og framsal þeirra frjálst og án sérstakrar skattlagningar. Þá hafa handahafar aflaheimilda almennt gengið útfrá því að aukning aflaheimildar myndi falla þeim í skaut. Á þessu tímabili hafa aflaheimildir bæði verið minnkaðar og auknar og þær breytingar komið fram í aflaheimildum þeirra sem aflamark hafa haft.

Þetta fyrirkomulag hefur mótað verðlagningu á aflaheimildum í viðskiptum milli aðila í veiðum sjávarfangs en á undanförmum árum og áratugum hafa viðskipti með aflaheimildir verið veruleg og verð á aflaheimildum verið jákvætt og farið hækkandi í kjölfar batnandi afkomu greinarinnar í kjölfar hagræðingar sem að stórum hluta hefur leitt af kvótakerfinu.

Mjög stór hluti núverandi aflamarks hefur flust frá aðilum sem upprunalega fengu aflaheimildir á grundvelli veiðireynslu án þess að þurfa að greiða fyrir þær með kaupum af öðrum aðilum á grundvelli þeirra verða sem mótað hafa í viðskiptum með aflaheimildir. Þau verð sem myndast hafa í þeim viðskiptum hafa jafnframt orðið grundvöllur að virði trygginga sem sett hafa verið fyrir lánnum bæði til kaupa á aflaheimildum og fyrirtækjum í sjávarútvegi auk þess sem virði aflaheimilda hefur óbeint verið sett til tryggingar vegna rekstrarlána og fjárfestingarlána til útgerðafyrirtækja þegar skip með aflaheimildum eru sett til tryggingar lánnum.

Öll þessi nýju lagaákvæði munu verða til þess að lækka virði aflaheimilda. Það mun hafa neikvæð áhrif á efnahagsreikninga sjávarútvegsfyrirtækja og skuldunauta þeirra þar sem virði trygginga sem settar hafa verið fyrir lánnum mun minnka.

Lauslegt mat á nýjum takmörkunum á nýtingarrétti

- a) **Stytting nýtingartíma í 15 ár** er hliðstæð því að tekjustreymi sem áður var ótímabundið verði stytt í 15 ár. Breyting á núvirði tekjustraumsins ræðst einungis af þeirri ávöxtunarkröfu sem gerð er til tekjustraumsins. Eftirfarandi tafla gefur mynd af þessu samspili:

Núvirði 1 kr. tekjustraums miðað við mismunandi ávöxtunarkröfu

	3,5%	4,0%	4,5%	5,0%	6,0%	7,0%	8,0%	9,0%	10,0%
Ótímab. tekjustraumur	28,6	25,0	22,2	20,0	16,7	14,3	12,5	11,1	10,0
15 ára tekjustraumur	11,5	11,1	10,7	10,4	9,7	9,1	8,6	8,1	7,6
Hlutfallslegur munur	40%	44%	48%	52%	58%	64%	68%	73%	76%
Lækkun virðis	60%	56%	52%	48%	42%	36%	32%	27%	24%

Lækkun virðis aflaheimilda gæti því verið á bilinu 24% til 60% eftir því hvaða ávöxtunarkrafa á bilinu 3,5% til 10% væri gerði til teknanna. **Sé til dæmis miðað við 8% sem er sú ávöxtun sem frumvarpið telur eðlilegt að gera til fastra rekstrarfjármuna sem bundnir eru í útgerð væri lækkunin 32%.**

- b) **Skattur við framsal heimilda, 3%.** Áhrif þessarar gjalddöku eru einföld. Virði aflaheimilda við sölu þeirra lækka um 3%.
- c) **Tilfærsla aukningar aflaheimilda til ríkissjóðs (40% umfram föst mörk).** Erfiðara er að meta áhrif þessarar breytingar á virði aflaheimilda, þar sem áhrifin eru háð því hvort og hvenær aukning aflaheimilda færi eða fer umfram þau mörk sem sem tilgreind eru í frumvarpinu, hversu miklar aflaheimildir gætu verið til langframa og hvenær aukning aflaheimilda hefði getað átt á sér stað. Þá skipta einnig máli hvaða væntingar aðilar að viðskiptum með aflaheimildir á undanförunum árum hafa gert til þessara atriða þegar viðskipti hafa átt sér stað með aflaheimildir því þannig hefur verð þeirra meðal annars ákvarðast auk upplýsingar um um afkomu veiða á hverjum tíma og í hverju tilviki. Augljóst er þó í hvaða átt þessi þessi áhrif eru. Þau er alfarið til lækkunar á virði trygginga.

Til að átta sig hugsanlegri stærðargráðu þessara áhrifa eru tekin tvö dæmi. Annars vegar dæmi þar sem aflaheimildir aukast á á næstu 5 árum í jöfnum skrefum um 50% og hins vegar dæmi þar aflaheimildir aukast á 10 árum um 100%. Í báðum dæmum er miðað við að fyrsta 15% aukning aflaheimilda renni óskert til fyrirtækja í greininni en öll aukning umfram 15% skiptist milli fyrirtækja í greininni og ríkissjóðs í hlutföllunum 60%/40%. Til samanburðar er miðað við í báðum tilvikum að öll aukningin hefði runnið til fyrirtækja í greininni. Núvirði er metið með 8% ávöxtunarkröfu eins og frumvarpið gerir til fastra rekstrarfjármuna.

Núvirði lækkunar tekna vegna skerðingar

50% aukning á 5 árum	7,7%
100% aukning á 10 árum	12,6%

Samtals gæti því lækkun á virði aflaheimildar vegna ákvæða fiskiveiðistjórnarfrumvarpsins numið á bilinu 43% – 48% miðað við þá ávöxtunarkröfu sem gert er ráð fyrir að fastir rekstrarfjármunir njóti samkvæmt frumvarpinu ef allir þessir þrír þættir eru lagðir saman.

Áhrif lækkunar virðis aflaheimilda og trygginga

Ekki þarf að efast um að breytingar á virði trygginga sem líklegt er að leiði af frumvarpinu munu hafa stórfelld áhrif á stöðu og rekstur fyrirtækja í greininni. Jafnframt mun staða lánardrottna versna til muna, þar á meðal banka, sparisjóða og tryggingarfélagana.

Áhrifin á fyrirtækin verða fyrst og fremst vegna þess að aðgangur þeirra að lánsfé mun takmarkast verulega þar sem tryggingar fyrir nýjum lánunum munu minnka til muna. Í mörgum tilvikum munu engar tryggingar vera fyrir

hendi, þ.e. tryggingar fullnýttar eða tryggingaþekja fyrir núverandi lánnum vera ónóg. Þetta mun torvelda aðgang að fjármagni til rekstrar og fjárfestingar og leiða til þess að lánadrottinnar munu þrýsta á um niðurgreiðslu skulda.

Staða lánardrottinna mun versna þar sem tryggingarþekja vegna útistandandi lána mun rýrna verulega. Sérstaklega á það við um lán til veiða en þegar um er að ræða fyrirtæki sem eru bæði í veiðum og vinnslu, eins og algengt er mun rýrnum trygginga í raun hafa áhrif á báða starfsþættina.

Endanleg áhrif af lækkun virðis trygginga ræðst af tveimur þáttum. Annars vegar af líkum þess að skuldarar komist í þrot og hins vegar af því tjóni sem verða kann þegar þrot á sér stað.

Fyrri þátturinn veltur að stórum hluta af afkomu greinarinnar. Verði hún almennt jákvæð eru góðar líkur á að fyrirtækin geti og vilji greiða skuldir sínar. Verði hún neikvæð eru líkur til að greiðsluvilji og greiðslugeta verði ekki til staðar. Um þennan þátt verður fjallað í síðari hluta þessarar umsagnar.

Seinni þátturinn veltur í raun á virði trygginga samborið við skuldir eða kröfur. Nýjustu tölur um efnahag sjávarútvegs frá Hagstofu Íslands eru frá árinu 2008. Í árslok 2008 var eigið fé sjávarútvegsfyrirtækja neikvætt um 62 ma.kr. og eiginfjárlutfall neikvætt um 13%. Í lok ársins voru skuldir um um 558 ma.kr., þar af voru langtímaskuldir um 438 ma.kr. Stærsti eignarliður greinarinnar var á þessum tímabili varanlegir rekstrarfjármunir sem metnir voru á rúma 100 ma.kr. Staða sjávarútvegs var óvenjuslæm á þessum tímabili þar sem fall gengis krónunnar í kjölfar efnahagshrunsins var að fullu komið fram í skuldum greinarinnar en jákvæð áhrif á rekstur ekki nema að mjög takmörkuðu leyti. Í árslok 2007 var eiginfjárstaða greinarinnar jákvæð um 106 ma.kr., eiginfjárlutfall jákvætt um 24% og heildarskuldir um 330 ma.kr., þar af langtímaskuldir um 250 ma.kr. Færa má rök fyrir að staðan í lok 2007 sýni í raun of góða mynd af stöðu greinarinnar vegna þess hve gengi krónunnar var sterkt á þeim tímabili, þ.e. skuldir séu vanmetnar miðað við „eðlilegt gengi“ á íslensku krónunni, en árinu 2007 var gríðarlegur halli á viðskiptum við útlönd.

Í m.kr.

Efnahagur veiða og vinnsla sjávarafurða		
	2007	2008
1. Veltufjármunir	77.897	92.350
1.1 Sjóður og bankainnistæður	26.586	26.533
1.2 Viðskiptakröfur og víxlar	23.874	32.122
1.3 Birgðir	16.362	26.335
1.4 Aðrir veltufjármunir	11.075	7.360
2. Fastafjármunir	359.636	403.802
2.1 Áhættufjárm. og langtímakröfur	100.285	122.451
2.2 Varanlegir rekstrarfjármunir	92.212	100.290
2.3 Aðrar eignir	167.139	181.061
3. Eignir = Skuldir + Eigið fé	437.533	496.151
4. Skuldir	330.818	558.486
4.1 Skammtímaskuldir	80.757	120.886
4.2 Langtímaskuldir	250.061	437.600
5. Eigið fé	106.715	-62.335
5.1 Hlutfé	20.699	20.005
5.2 Annað eigið fé	86.017	-82.339
6. Veltufjárlutfall	1	0,8
7. Eiginfjárlutfall, %	24,4	-12,6
Heimild: Hagstofa Íslands		

Ekki liggja fyrir opinberlega upplýsingar um meðaltal tryggingarþekju lána til sjávarútvegsfyrirtækja, þ.e. hlutfall útistandandi lána og virði trygginga. Reikna má með að þetta hlutfall sé mjög hátt þar sem langstærsti hluti skulda greinarinnar er gengisbundinn og hækkaði verulega við fall krónunnar 2008. Neikvætt eiginfjárlutfall greinarinnar bendir til þess sama. Í flestum atvinnugreinum fór þetta hlutfall yfir 100% í kjölfar hrunsins. Lækkun virðis trygginga fyrir lánnum, sem er bein afleiðing af ákvæðum frumvarpsins, mun því auka tapslíkur lána komi til greiðsluþrots fyrirtækja. Stærðargráðu þessa er erfitt að meta með neinni nákvæmni. Fyrir liggur skv. upplýsingum fra Deloitte endurskoðunarstofunni, að bókfærðar aflaheimildir í reikningum fyrirtækja

eru um 180 ma.kr. um þessar mundir. Heildarvirði aflaheimilda miðað við verð á aflaheimildum um síðustu áramót var 350 – 500 ma.kr. Augljóst er að 43% - 48% lækkun á þessum fjárhæðum eru umtalsverðar fjárhæðir.

Virðisrýrnun á lánum til sjávarútvegs – virðislækkun fjármálafyrirtækja

Vanskilahlutföll á lánum fjármálafyrirtækja til fyrirtækja er enn mjög há eða 25% í lok september 2011 skv. nýjustu skýrslu Seðlabanka um fjármálastöðugleika sem kom út í desember síðastliðnum. Lán í vanskilum þurfa fjármálafyrirtæki að endurmeta í ljósi tapslíkna og því líklegt að þegar við gildistöku frumvarpsins, verði það að lögum, þurfi að færa niður útlán til sjávarútvegsfyrirtækja í reikningum bankanna.

Lánasafn sjávarútvegs dreifist að langstærstum hluta á bankana þrjá, þó Landsbankinn sé með stærstan hlut, eða ríflega helming allra lána sjávarútvegsfyrirtækja. Niðuræsla þessara lána mun hafa bein áhrif á virði eignarhlutar ríkissjóðs í Landsbankanum (ríflega 80%) og annarra banka og sparisjóða sem ríkið á hlut í.

Nýtt veiðileyfagjald

Nýja veiðileyfagjaldið eða auðlindaskatturinn mun hafa verulega áhrif á sjóðstreymi, afkomu og eiginfjármyndun sjávarútvegs. Þá mun gjaldið hafa áhrif á fjárfestingar í greininni. Við umfjöllun hér er byggt á þeim gögnum sem fram komu með frumvarpinu aðallega í greinargerð með því og upplýsingum frá Hagstofu Íslands. Langt er frá að þau gögn og útreikningar sem fylgja frumvarpinu varpi nægjanlega skýru ljósi á áhrif veiðileyfagjaldsins á afkomu og stöðu greinarinnar. Gildir það bæði í heild, og um afkomu einstakra fyrirtækja. Staða fyrirtækjanna er afar misjöfn og nauðsynlegt að fari fram greining á afleiðingum frumvarpsins með tilliti til stöðu einstakra fyrirtækja til þátta svo sem skuldastöðu og framlegðar svo dæmi sé tekið. Þetta er sérstaklega mikilvægt þar sem stærðardreifing fyrirtækja er ójöfn. Þá kann staða fyrirtækja eftir byggðarlögum að vera mismunandi og hugsanlegt að fyrirtækjum sem eru mikilvæg fyrir viðkvæm byggðarlög sé stefnt í vöðva með veiðileyfagjaldinu.

Áhrif veiðileyfagjalds á framlegð

Meðfylgjandi tafla sýnir áhrif veiðileyfagjaldsins á framlegð sjávarútvegsfyrirtækja fyrir tímabilið 2001 til 2010. Að meðaltali lækkar framlegð um 6,2%, fer úr 17,3% í 11,1%. Eftir þá lækkun er framlegðin lítillega hærrí en hún var að meðaltali á áratugnum 1980 – 1990, þegar hún var 7%, en lægri en hún hefur verið síðan. Frumvarpið mun því að þessu leyti endurskapa skilyrði greinarinnar eins og þau voru fyrir upptöku núverandi fiskveiðastjórnkerfis. Það tímabil einkenndist af viðvarandi rekstrarerfiðleikum. Rétt er að hafa í huga að við þetta mat vega þungt síðustu þrjú ár þar sem framlegð hefur verið óvenjugóð bæði vegna veikrar stöðu krónunnar og hárra verða á erlendum mörkuðum. Líkur eru á að til lengri tíma verði meðalframlegð eftir að gjaldinu verður komið á lægri en 11%.

Áhrif veiðileyfagjalds á framlegð sjávarútvegs (veiða og vinnslu)						
	Framlegð sjávarútv. skv. Hagstofu	Veiðileyfagjald skv. frumvarpi	Endurreiknuð framlegð	Hlutfall framlegðar fyrir veiðileyfagjald	Hlutfall framlegðar eftir veiðileyfagjald	Hreinn hagnaður skv. Hagstofu
2001	36,5	18,5	18,0	21,6%	10,6%	6,4
2002	27,2	7,4	19,8	15,1%	11,0%	23,4
2003	22,6	6,2	16,4	14,4%	10,5%	8,4
2004	19,0	4,0	15,0	11,6%	9,1%	8,1
2005	20,4	5,4	15,0	13,2%	9,7%	12,3
2006	31,9	13,7	18,2	18,5%	10,6%	-12,6
2007	24,7	7,0	17,7	13,7%	9,8%	18,3
2008	47,6	19,7	27,9	20,6%	12,1%	-156,4
2009	63,6	24,5	39,1	23,2%	14,2%	28,7
2010	63,6	23,5	40,1	20,8%	13,1%	33,1
Meðaltal				17,3%	11,1%	

Líklegt má telja að meðalframlegð undir 11% myndi skapa sjávarútvegi mjög erfið rekstrarskilyrði þar sem sú framlegð myndi vart nægja til þess að mæta vöxtum af skuldum og afskriftum af fastafjármunum. Eins og nú háttar eru langtímaskuldir (eða hreinar vaxtaberandi skuldir) um 400 ma.kr. eða um 133% af tekjum greinarinnar. Ólíklegt er að vextir (eða nafnávöxtunarágildi vaxtakjara) verði á næstu árum undir 10%. Erlend lánskjör innlendra aðila hafa versnað til muna í kjölfar hrunsins, staða greinarinnar veikt (eiginfjárlutfall lækkað) og veiðileyfagjaldið sjálft veikir stöðu hennar enn frekar. Hlutfall vaxta og gengismunar eða fjármagnskostnaðar var að meðaltali 11,6% árin 2001 til 2010 sbr. tögflu hér á eftir. Á sama tímabili var árlegt meðaltal afskrifta 6,6% af tekjum eins og sést í meðfylgjandi töflu. Samtals hefur greinin þurft á undanförunum áratug rösk 18% í framlegð til að mæta þessum kostnaðarliðum. Sú lækkun framlegðar sem leiðir af veiðileyfajaldinu er því líkleg til að valda greininni verulegum vanda, bæði hvað varðar sjóðstreymi og afkomu. Fyrirtækin munu þurfa að velja undan sér skuldum og líklegt að eigið fé fari minnkandi.

Fjármagnskostnaður og afskriftir í hlutfalli við tekjur					
	1	2	3	4 = 2 / 1	5 = 3 / 1
		Vextir og	Afskriftir	Hlutfall	Hlutfall
	Tekjur	gengismunur	skv.	vaxta af	afskrifta
	samtals	skv. Hagstofu	Hagstofu	tekjum	af tekjum
2001	169,2	18,8	11,3	11,1%	6,7%
2002	180,2	-10,9	14,7	-6,0%	8,2%
2003	156,8	-0,6	14,8	-0,4%	9,4%
2004	164,5	-3,9	14,8	-2,4%	9,0%
2005	154,6	-3,1	11,3	-2,0%	7,3%
2006	172,0	33,9	10,6	19,7%	6,2%
2007	179,7	-3,5	9,9	-1,9%	5,5%
2008	230,8	192,5	11,5	83,4%	5,0%
2009	274,6	22,7	12,2	8,3%	4,4%
2010	306,0	18,0	12,3	5,9%	4,0%
Meðaltal				11,6%	6,6%

Áhrif á vergan hagnað

Með vergum hagnaði er átt við hagnað fyrirtækjanna í greininni fyrir tekjuskatt. Í greinargerð frumvarpsins eru upplýsingar um framlegð sjávarútvegs frá 2001 til 2010 og mat á því hvað veiðileyfagjaldið hefði orðið ef það hefði verið innheimt á þessu tímabili samkvæmt ákvæðum frumvarpsins. Með þessum upplýsingum má endurreikna framlegð greinarinnar fyrir þessi ár. Á vef Hagstofu eru jafnframt upplýsingar um fjármagnskostnað og afskriftir sjávarútvegsfyrirtækja á þessu tímabili. Með þeim upplýsingum er hægt að endurreikna vergan hagnað fyrir þessi ár.

Niðurstaðan er einföld, hreinn hagnaður lækkar um þá 130 ma.kr. sem veiðigjaldið hefði skilað á þessu tímabili. Í heild hefði hreinn hagnaður á þessu tímabili lækkð úr -30 ma.kr í - 160 ma.kr.

Stærsti afkomuskellurinn er árið 2008 og væri litið framhjá því ári væri afkoman áratugarins í heild jákvæð. Fyrir veiðigjald væri afkoma áratugarins jákvæð um 126 ma.kr en en eftir veiðigjald væri hún jákvæð um 16 ma.kr.

Mikið álitamál er er hvort raunhæft er að líta framhjá árinu 2008. Ljóst er að gengisskráning og þróun árunna 2002 – 2007 var algjörlega óraunhæf enda styrktist gengi krónunnar mörg þessara ára þrátt fyrir gríðarlegan viðskiptahalla. Mörg árin var fjármagnskostnaður neikvæður eins og sést í töflunni hér að ofan. Eftir hrún virðist viðskiptajöfnuður vera nálægt jöfnuði en mælingar á honum eru þó óvissar m.a. vegna uppgjörs þrotabúa gömlu bankanna og skuldbindinga við útlönd vegna innstæðutrygginga.

Til lengri tíma er raunhæfast að líta svo að fjármagnskostnaður sjávarútvegs verði hliðstæður þeim vaxtakjörum sem innlendum aðilum bjóðast á hér á landi þar sem munur innlendrar og erlendrar verðbólgu hlýtur fyrr eða síðar að skila sér í falli í íslensku krónunnar. Undanfarnir áratug hafa lægstu vextir óverðtryggðra lána sem Seðlabankinn mælir og birtir verið 12,4% að meðtali.

Áhrif á veiðileyfigjalds á hreinan hagnað sjávarútvegs							
Allar fjárhæðir í milljörðum króna							
	1	2	3 = 1 - 2	4	5	6 = 3 - 4 - 5	7
	Framlegð sjávarút- skv. Hag- stofu	Auðlinda- gjald skv. frum- varpi	Endurreiknuð framlegð	Vextir og gengismunur skv. Hagstofu	Afskriftir skv. Hagstofu	Endureikn. hreinn hagn- aður	Hreinn hagnaður skv. Hag- stofu
2001	36,5	18,5	18,0	18,8	11,3	-12,1	6,4
2002	27,2	7,4	19,8	-10,9	14,7	16,0	23,4
2003	22,6	6,2	16,4	-0,6	14,8	2,2	8,4
2004	19,0	4,0	15,0	-3,9	14,8	4,1	8,1
2005	20,4	5,4	15,0	-3,1	11,3	6,8	12,3
2006	31,9	13,7	18,2	33,9	10,6	-26,3	-12,6
2007	24,7	7,0	17,7	-3,5	9,9	11,3	18,3
2008	47,6	19,7	27,9	192,5	11,5	-176,1	-156,4
2009	63,6	24,5	39,1	22,7	12,2	4,2	28,7
2010	63,6	23,5	40,1	18	12,3	9,8	33,1
Samtals	357,1	129,9	227,2	263,9	123,4	-160,1	-30,3

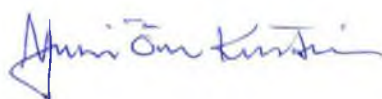
Áhrif lækkunar framlegðar á virði fyrirtækja í greininni

Eins og fram kemur í greinargerð með frumvarpinu er veiðigjald árin 2009 – 2010 áætlað um 23 - 24,5 ma.kr. Sú fjárhæð er í raun mat á áhrifum gjaldsins við núverandi rekstrarskilyrði. Ljóst er að þessi gjaldtaka mun rýra virði allra fyrirtækja í greininni, nema þeirra allra smæstu (<30 tn.).

Ein leið til að meta áhrif veiðigjaldsins á virði fyrirtækja er að beita framlegðarmargfaldara á lækkun framlegðarinnar. Þessi margfaldari er í raun nálgun á núvirðingu á framtíðarsjóðstreymi fyrirtækja. Algengt er að miðað sé við margfaldara á bilinu 4 – 6 hér á landi og hafa sjávarútvegsfyrirtæki verið nálægt efri mörkum. Samkvæmt því væri virðislækkun fyrirtækjanna í greininni á bilinu 100 – 145 ma.kr. eða um 38% frá núverandi virði.

Framlegðarmargfaldarar eru mikið notaðir af lánveitendum til að meta skuldaþol og nauðsynlegt eigið fé vegna rekstrar. Líklegt er því að veiðigjaldið muni þrengja mjög aðgang að lánum og skapa þrýsting frá lánveitendum um að sjávarútvegsfyrirtæki greiði niður skuldir á næstu árum. Í einhverjum tilvikum er ljóst að skuldabyrði verður óviðráðanleg við upptöku veiðigjaldsins.

Virðingarfyllst,

Yngvi Örn Kristinsson SFF

24. júní 2013

Nefndasvið Alþingis
Alþingi við Austurvöll

Varðar: Umsögn um frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 74/2012 um veiðigjöld (15. mál)

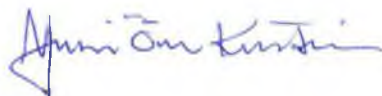
Samtök fjármálafyrirtækja vísa til umsagna sinna þegar þetta mál var til meðferðar Alþingis á árunum 2011 og 2012.

Þá var það álit Samtakanna að gjaldstofninn, þ.e. auðlindarentan, væri rangt skilgreindur og skattlagning hans óhófleg miðað við getu sjávarútvegsins, veiðar og vinnslu. Til lengri tíma myndi skattlagningin ganga á eigið fé atvinnugreinarinnar, ekki síst minni fyrirtækja.

Samtök fjármálafyrirtækja fagna því að með frumvarpinu er lagt til að innleiðingu þessa fyrirkomulags, þ.e. veiðigjalds á grundvelli auðlindarentu, verði frestað og næsta ár verði notað til frekari skoðunar á heppilegasta fyrirkomulagi veiðileyfagjalds.

Þá er með frumvarpinu áformuð gjaldtaka 2013 og 2014 lækkuð. Slíkt er skynsamlegt að mati Samtaka fjármálafyrirtækja þó þau séu ekki í aðstöðu til að leggja mat á hver æskileg gjaldtaka eigi að vera. Hins vegar eru rök fyrir því að meðan lagt er mat á hvert sanngjarnt gjald til framtíðar eigi að vera sé stigið varlegar til jarðar fremur en hitt í gjaldtöku á greinina. Þá eru Samtök fjármálafyrirtækja ekki í aðstöðu til að meta þá innbyrðis breytingu sem gerð er á gjaldtöku milli bolfisks og uppsjávarfisks.

Virðingarfyllst,

Yngvi Örn Kristinsson SFF